

Изилдөө:

**«Медиадагы кыргыз тилинин
экосистемасынын көйгөйлөрү жана
мүмкүнчүлүктөрү тууралуу»**

Изилдөөнүн милдеттери жана маселелери:

1. Кыргыз тилдүү медианын өндүрүлүшүндөгү семантикалык негизди талдоо. Эмне?/Эмне себептен?/Качан? (Семантикалык компонент)
1. Кыргыз тилдүү медиалардагы тилдин сапатын талдоо (Лингвистикалык компонент)
1. Кыргыз тилдүү медиада журналисттик стандарттардын сакталышын жана сапатын талдоо.

Изилдөөнүн концепциясы

Медиадагы кыргыз тилиндеги
контенттин сапатына анализ

Усулдар:

Медиа мониторинг (341 материал 18 медиа)	Эксперттик интервью (n=16)	Фокус топтук талкуулар (n=2)	Официалдуу, илимий жана тарых материалдардын анализи	Аналитикалык талкуулар
ЖМКны тандоонун критерийлери: • Катталгандардын жана көрүүчүлөрүнүн саны • Тилди колдонуунун ар түрдүү мейкиндиктери: балдар берүүлөрү, медициналык, техникалык, спорт ж.б. рубрикалар • Бардык аймактардын катышуусун камсыздоого аракет кылдык	Эксперттерди тандоонун критерийлери: • Медиадагы жана ага жакын чөйрөдөгү тажрыйбалары • Институционалдык эс тутуму • Кыргыз тил маселесине арналган макалалары же коомго айтылган ой-пикири • Интервьюга катышууга макулдугу	Катышуучуну тандоо критерийлери: • Журналисттер • Редакторлор • Бардык курактагы журналисттер жана редакторлор	100 маалымат булактан турган база топтолду	5 талкуу өткөрүлдү

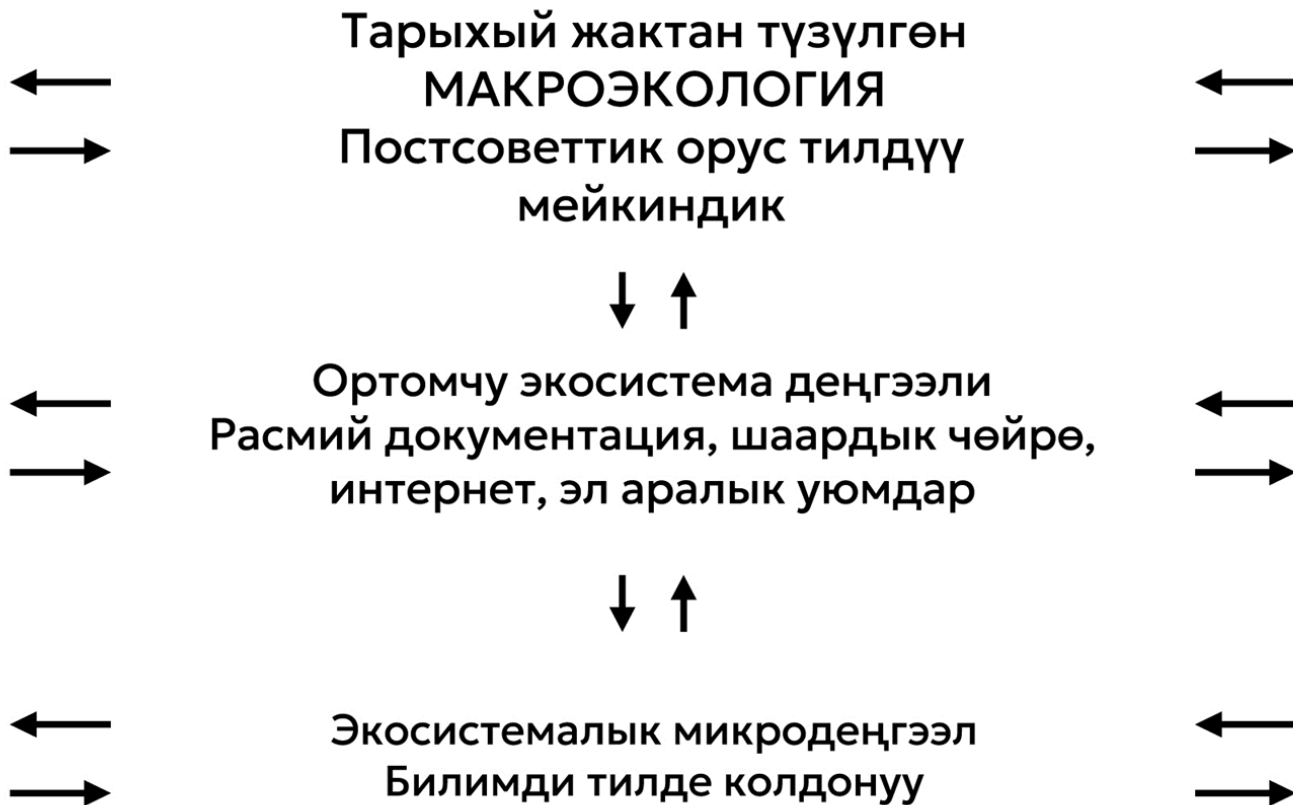
«КЫРГЫЗ ТИЛИНИН СЕМАНТИКАЛЫК ӨЗГӨРҮҮСҮ»

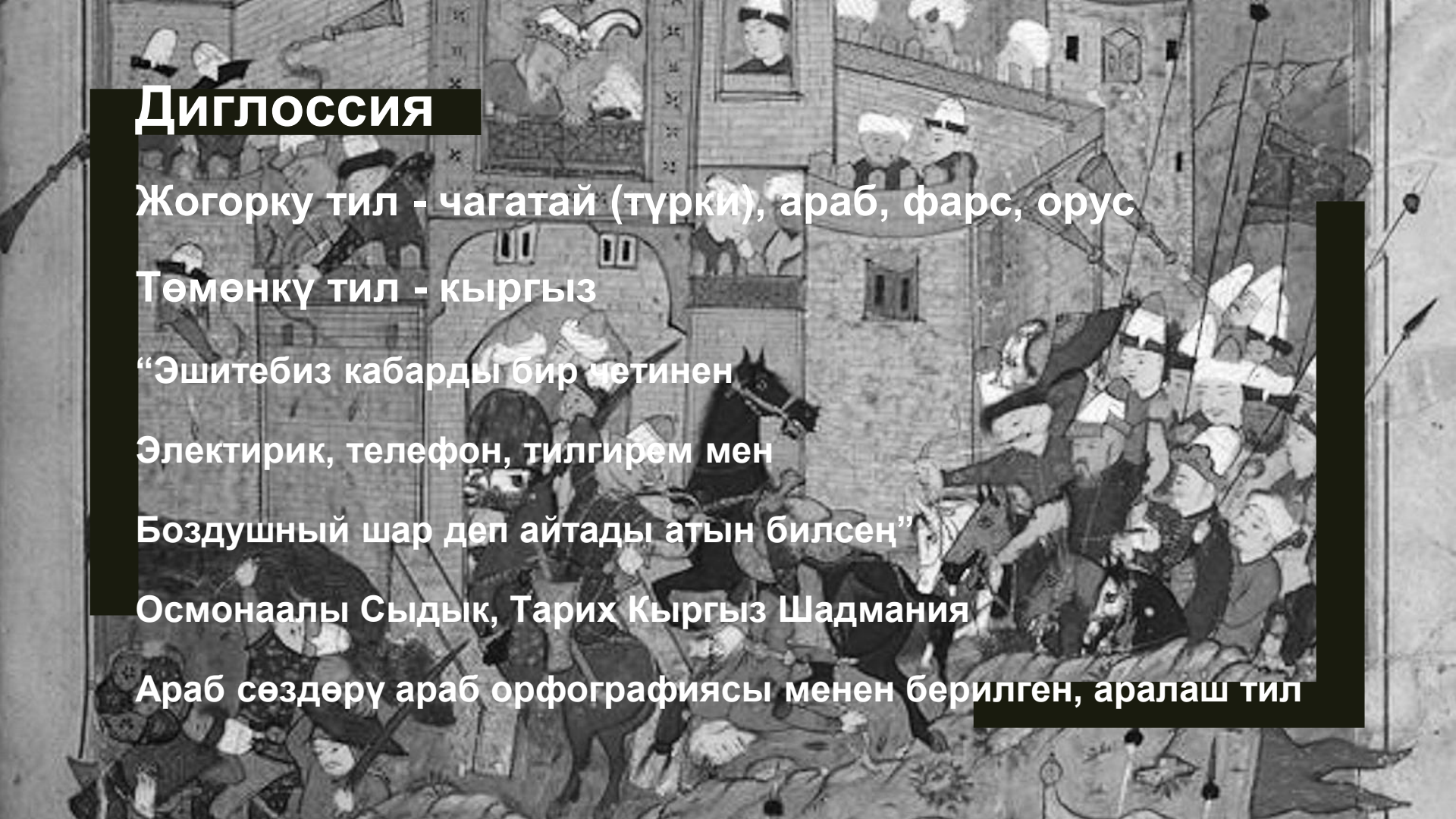
компоненти боюнча кыскача жыйынтыктар

Изилдөөчү:

Элери Битикчи

Семантика. Медиа

Диглоссия

Жогорку тил - чагатай (түрки), араб, фарс, орус

Төмөнкү тил - кыргыз

“Эшитебиз кабарды бир четинен

Электирик, телефон, тилгирем мен

Боздушный шар деп айтады атын билсең”

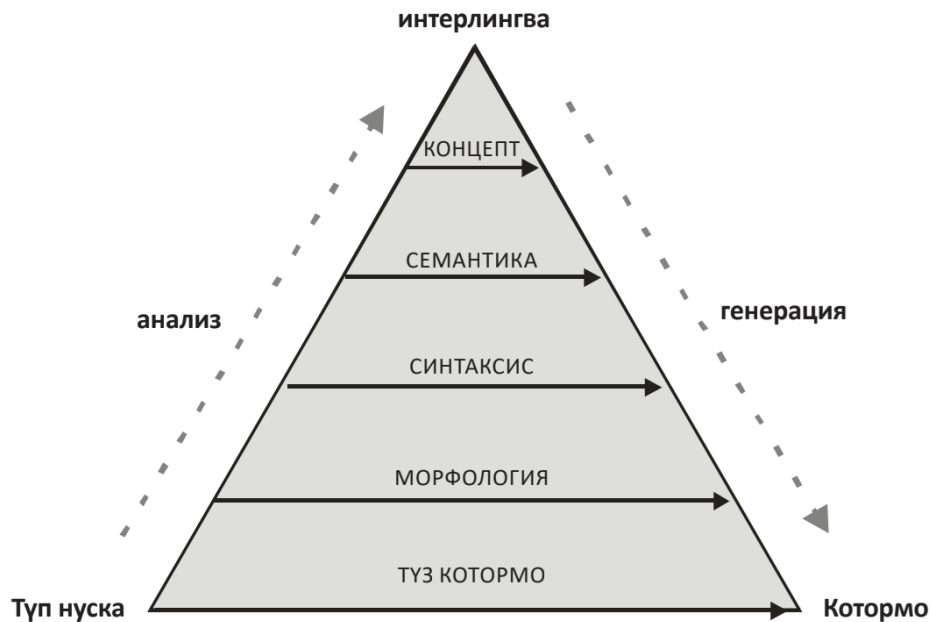
Осмонаалы Сыдык, Тарих Кыргыз Шадмания

Араб сөздөрү араб орфографиясы менен берилген, аралаш тил

Араб-иран сөздөрүнүн ордуна орус сөздөрүнүн келиши

араб тилинен кирген сөздөр	орус тилинен кирген сөздөр	иран тилинен кирген сөздөр	орус тилинен кирген сөздөр
имарат идара имла майып мартаба ашпоз дарыс дарысхана сынып укул	здание учреждение орфография инвалид авторитет повар лекция аудитория класс метод	далис сирке устара замбил иренде сайран сатил сүмбө шише патынжа	веранда уксус бритва носилки рубанок прогулка кастрюля шомпол бутылок помидор

Түшүнүк аппараты

**КЫРГЫЗ ТИЛИНИН
ОРФОГРАФИЯСЫН БЕКИТҮҮ ЖӨНҮНДӨ
КЫРГЫЗ ССР ЖОГОРКУ СОВЕТИНИН
ПРЕЗИДИУМУНУН УКАЗЫ**

1. СССР Илимдер Академиясынын Кыргыз-стандагы Филиалынын Тил, Адабият жана Тарых Институту тарабынан иштелип чыгып, Кыргыз ССР Министрлер Совети тарабынан кароого коюлган кыргыз тилинин орфографиясы бекитилсин (кыргыз тилинин орфографиясы тиркелет).

2. Өкмөттүк бардык басмалар, дайыма чыгуучу басмалар (газеталар жана журналдар) жана кезегинде чыгуучу басмалар (илимий эмгектер, жыйнактар жана башка ушул сыяктуулар), ошондой эле кыргыз тилиндеги бардык башка документтер кыргыз тилинин ушул орфографиясына ылайык басылуу тийиш.

3. Кыргыз ССР Жогорку Советинин Президиумунун 1941-инчи жылдын 12-нчи сентябрындагы „Кыргыздын жаңы орфографиясынын эрежелеринин жыйнагын бекитүү жөнүндөгү“ Указы күчүн жоготту деп эсептелсин.

Кыргыз ССР Жогорку Советинин Президиумунун
Председателинин орун басары

н. НАРОЖНЫЙ.

Кыргыз ССР Жогорку Советинин Президиумунун
секретары

У. ЖЫРГАЛБАЕВ.

Фрунзе шаары,
30-унчу май 1953-үнчү жыл.

Prunza - Фрунзе

“бардык жаңы сөздөр орус
тилинин орфографиясына
ылайык жазылат”

1941- жана 1953-жж.

токтомдор.

Кыргыз тилинин
орфографиясы. Фрунзе,
Кыргыз мамлекеттик
басмасы.

1954.

“Таттыбүбү Садырбекова,
ди-**д**жей, алпаруучу:...”

Семантика. Медиа

Эйфория [гр. euphoria **орус тили аркылуу кирген сөз**] - реалдуу шарттарга туура келбеген көңүлдүн көтөрүңкү, ыраазы болуу менен мүнөздөлгөн абалы: Майрамдан масы тарай элек, эгемендик эйфориясынан баш жаза элек айрым патриотторубуз маселенин маңызын андабай, муш кезээрин сезип турам. [«КМ», 1.09.1993].

Экскурс [лат. excursus **орус тили аркылуу кирген сөз**] - баяндоодо негизги темадан четтеп, ага байланыштуу кошумча маселелер жөнүндө маалымат берүү: Шаардын Мэри 140 жылдык басып өткөн жолуна экскурс жасады [«ЫК», 18.12.2009].

Экс-президент [лат. ex + president **орус тили аркылуу кирген сөз**] - мурда мамлекет башчысы болгон адам: Республиканын мурдагы бардык президенттери экс-президент деген наамга ээ боло алат [«ЫК», 2003, №4]; Уставынан шакирти өтөт деген сөз өлкөбүздүн экс-президенти А.Акаев менен экс-премьер министри Танаевге таамай айтылгандай [«ЭТ», 7.07.2004].

Экс-спикер [лат. ex + speaker **орус тили аркылуу кирген сөз**] - мурунку Жогорку Кеңештин төрагасы: Бул ай экс-спикер Өмүрбек Текебаевдин отставкасы судьяларга пара алууга уруксат берген [«Жаңы кылым», 7.04.2006].

Элита [фр. elite **орус тили аркылуу кирген сөз**] - кеңири мааниде ар кандай социалдык, этностук, кесиптик топтун мыктылары, лидерлери: Элиталык тамадалар Ак үй, Көк үй атка минерлеринин, байлыгы башынан ашкан бизнесмен, төбөсү көрүнгөн адамдардын жакшылыгын алып барышат [«Ачык саясат», 16.09.2007].

Бөтөн сөздөрдүн
жазылышы да,
мааниси да
орусташтырылды

Мисалы: Hate speech –
жек(тешүү) тили

язык вражды – кастык
тили

Кыргыз тилинин стилдери

1. Адабий
2. Публицистикалык
3. Илимий
4. Расмий-иштиктүү
5. Оозеки (жазма оозеки)
6. Диний (?)

Семантикалык анализ

1. Публицистикалык стиль адабий стандарттарга эмес, кабыл алуучуга

багытталып иштелип чыккан (окурмандар, көрөрмандар, угармандар);

2. Публицистикалык стилдин адабий стилге жакындыгы боюнча талаптар совет доорунда, бардык ЖМКлар мамлекетке караган мезгилде, тактап айтканда, алар ушул мамлекеттин өкүлү болгон кезде пайда болгон. Азыр абал өзгөрдү;

3. Изилдөөнүн жүрүшүндө семантикалык каталар табылган жок – изилденген ЖМКларда «маани-текст» семантикалык формуласы жакшы сакталган;

Семантикалык анализ

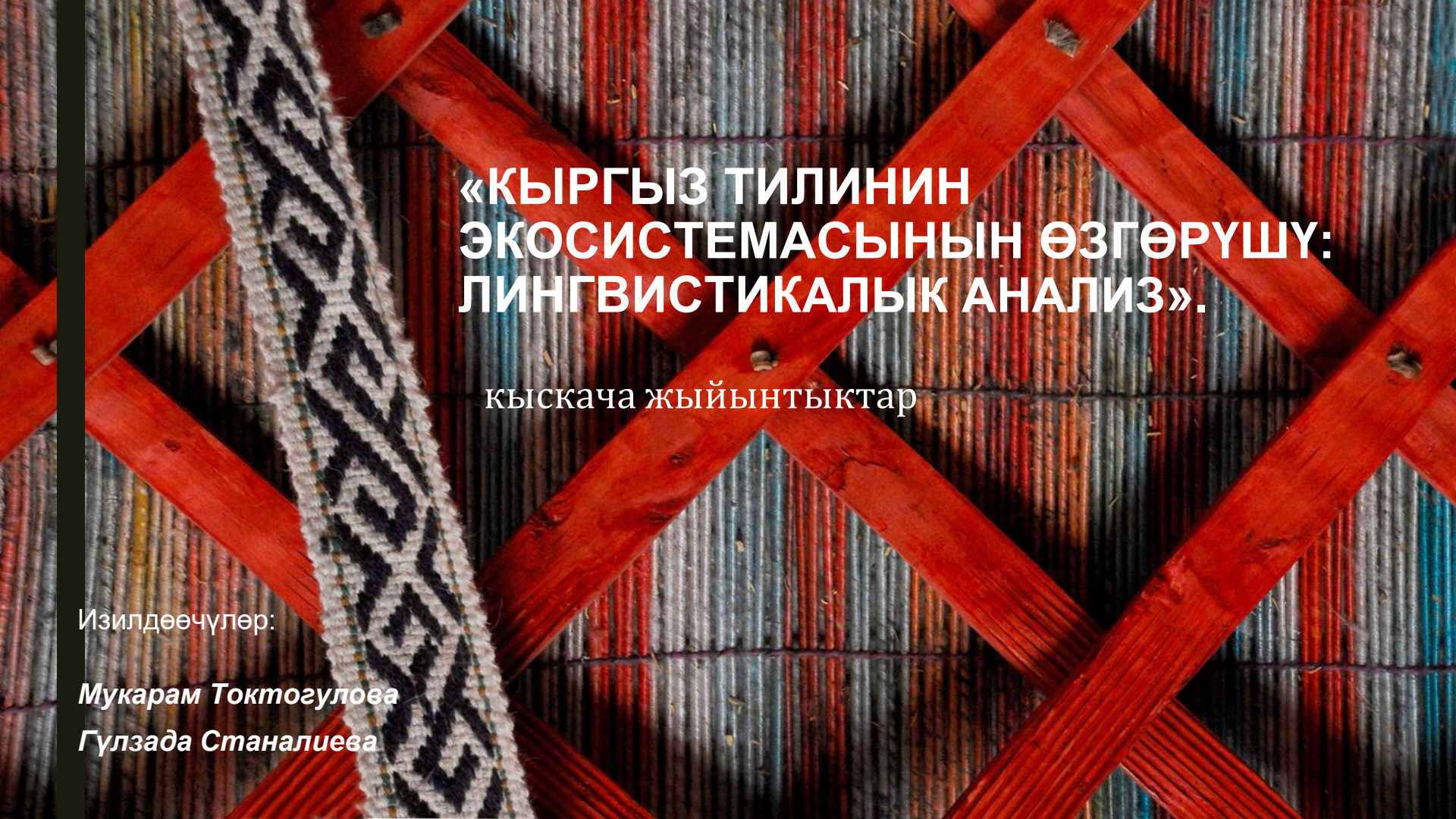
4. Диалект сөздөр адабий тилди байытат жана убакыттын өтүшү менен филологдор тарабынан адабий деп таанылса, жалпы кабыл алынышы мүмкүн;
5. Диглоссияны нормалдаштырууда мамлекет негизги ролду ойнойт;
6. Совет мезгилинде кабыл алынган орфографиянын нормаларынан улам («бардык жаңы сөздөр орус тилинин нормалары боюнча жазылат»), кыргыз тили семантикалык өнүгүүдө орус тилине көз каранды;
7. Коммуникацияны жөнөкөйлөтүү үчүн диглоссиянын күчөшүн колдогон «эң аз аракет» принциби колдонулат.

Семантикалык анализ: Сунуштар

1. Медиа коомчулук ЖМКдагы журналисттик стилдин көп түрдүүлүгүн таанышы керек. ЖМКлар жана медиада ишмердүүлүк жүргүзгөндөрдүн баары «маани – текст» семантикалык формуласында берилген маалыматтын жеткиликтүү баяндалышына умтулушат.
2. ЖМК коомчулугу жана мамлекеттик органдар сөздүн семантикалык мааниси бурмаланып калбашы үчүн, алардын так маанисине көңүл бурушу керек.
3. Тилчилер диалектизмдердин адабий тилди байытуу жөндөмдүүлүгүн эске алып, көбүрөөк туура келген сөздөрдү улам адабий тилге киргизип турушу абзел.
4. Тил ачык система катары сыртта гана эмес, коомчулуктун ичинде да ачык боло алат.
5. ЖМКларда диалектизмдер жана говорлор өз диалектисинде сүйлөгөн адамдар берген маектерде орун ала берет. Диалектизмдер көп колдонулган жерлерден алынган репортаждар этникалык топтун жана өлкөдө жашаган этностордун ичиндеги ар түрдүүлүктү көрсөтүүгө жардам берет. Көп түрдүүлүктүн көрүнүшүнүн таасири аны кабыл алууга жана толеранттуулукка карай жасалган кадам болуп саналат.

Сунуштар

6. Мамлекеттик органдар мамлекеттик тил жөнүндө конституциялык мыйзамды, өзгөчө калкка кызмат көрсөтүү чөйрөсүндө жана ушул мыйзамдын 4-беренесинин 10-пунктунда белгиленген башка тармактарда натыйжалуу ишке ашыруу үчүн керектүү шарттарды түзүшү керек. Колдонуу чөйрөлөрү: билим берүү, илим, маданият чөйрөлөрүндө, телекөрсөтүү жана радиоуктуруу программаларында, жалпыга маалымдоо каражаттарында, китеп басып чыгарууда, компьютердик программалардын жана веб-сайттардын пайдалануучулар интерфейстеринде, эл алдындагы иш-чараларда, жарнамада, транспортто, керектөөчүлөрдү тейлөө чөйрөсүндө;
7. Бул ЖМКларга жаза санкцияларын берүү гана эмес, биринчи кезекте кыргыз тилин өнүктүрүү, онлайн сөздүктөр менен камсыз кылуу боюнча долбоорлорду ишке ашыруу керек.
8. Тийиштүү органдар (биринчи кезекте Кыргыз Республикасынын Президентине караштуу Мамлекеттик тил боюнча улуттук комиссия) чет тилдерден кирген сөздөрдү орус тилинин орфографиясына ылайык жазуу жөнүндөгү жобону (1941-жана 1953-жылдан) жокко чыгаруусу керек. Изилдөөбүздө бул жагдай кыргыз тилин орус тилине семантикалык жактан көз каранды кылганы ачык көрүндү. Чет тилинен кирген сөздөр, орус тилинен башка тилдерден кирген келгин сөздөр, кыргыз тилине өзүнүн түп нускасындагы маанисинде эмес, орус тилинде кабылданган мааниде кирет.
9. Орус орфографиясы жөнүндөгү жобону жокко чыгаруу кыргыз тилинин өз алдынча өнүгүүсүнө жана орус тилиндеги жаңы сөздүн семантикасынын призмасы аркылуу эмес, неологизмдерди түп нуска тилинен түздөн-түз кабыл алууга жардам бермек.

«КЫРГЫЗ ТИЛИНИН ЭКОСИСТЕМАСЫНЫН ӨЗГӨРҮШҮ: ЛИНГВИСТИКАЛЫК АНАЛИЗ».

кыскача жыйынтыктар

Изилдөөчүлөр:

Мукарам Токтогулова

Гүлзада Станалиева

Максаты:

- Кыргыз тилдүү медиага жарыяланган материалдардагы **тилдин сапатын** аныктоо;
- Тилдик нормалардын бузулушун, алардын **түрлөрүн талдап, себептерин** аныктоо.

Изилдөө усулдары:

- **Адабияттарга сереп жана эксперттик интервью:** жазма кыргыз тилин түзүү жана өнүктүрүү тарыхына сереп салуу;
- **Кыргыз тилдүү медиа контентке лингвистикалык мониторинг жүргүзүү:** тилдик нормалардын бузулушун, түрлөрүн, себептерин аныктоо;
- **Журналисттер менен фокус группа өткөрүү:** кыргыз тилинде контент жаратууда кездешкен кыйынчылыктарды аныктоо.

Лингвистикалык мониторинг: тилдик нормалардын бузулушун аныктоо үчүн колдонулган коддор:

Каталардын түрлөрүн жана сандык көрсөткүчүн аныктоо үчүн коддор:

- лексикалык калька (**ЛК**) - башка тилден кирген сөздү сөзмө-сөз көчүрүп, маанисин бузуп колдонуу;
- синтаксистик калька (**СК**) - сүйлөм түзүүдө башка тилдин синтаксистик эрежелерин көчүрүп колдонуу;
- орфографиялык ката (**О**) - сөздөрдүн жазылышындагы каталар;
- орфоэпиялык каталар (**ОЭ**) - сөздөрдүн айтылышындагы каталар;
- пунктуациялык каталар (**П**)- тыныш белгилердин коюлушундагы каталар;
- стилдик каталар (**С**)
- мите сөздөр (**МС**).

Лингвистикалык мониторинг: башка тилдердин таасирин аныктоо үчүн колдонулган коддор:

- Чет тилиндеги сөздөр (**Ч**) - которулбаган сөздөр. Мисалы: ник, фейк.
- Которулган түшүнүктөр (**КТ**) – Мисалы: санарип, социалдык тармак.
- Өздөштүрүлгөн сөз (**Ө**) – чет тилден кирген сөздөрдү айтылышы, жазылышы боюнча кыргыз тилинин фонологиялык мыйзамдарына ыңгайлаштыруу. Мисалы: керебет, меш ж.б.

Адабияттарга сереп салуунун жыйынтыгы:

- Кыргыз тилинин алфавитин түзүү жана анын совет доорунда бир нече жолу (араб, латын, кирилица) өзгөрүүсү, сингармонизм мыйзамын чектөө жана кыргыз тилинин ички мыйзамдарына туура келбеген кээ бир эрежелердин киргизилиши кыргыз тилинин экосистемасынын өзгөрүшүнө алып келип, кыргыз тили башка тилдин **үстөмдүгүндө калышына** шарт түзгөн.
- Жыйынтыгында **диглоссиянын** пайда болушу, **аралаш кыргыз-орус тилинин** пайда болушу, кыргыз тилинин «**фонологиялык элегинин**» **иштебей калышы**, кыргыз тилинин лексикасына **орус тилиндеги сөздөрдүн котормосуз**, түз агып кириши, «ү», «ө» тамгалары катышкан сөздөрдү жазууда, ал тамгаларды «ю», «ё» тамгалары менен алмаштыруу ж.б.

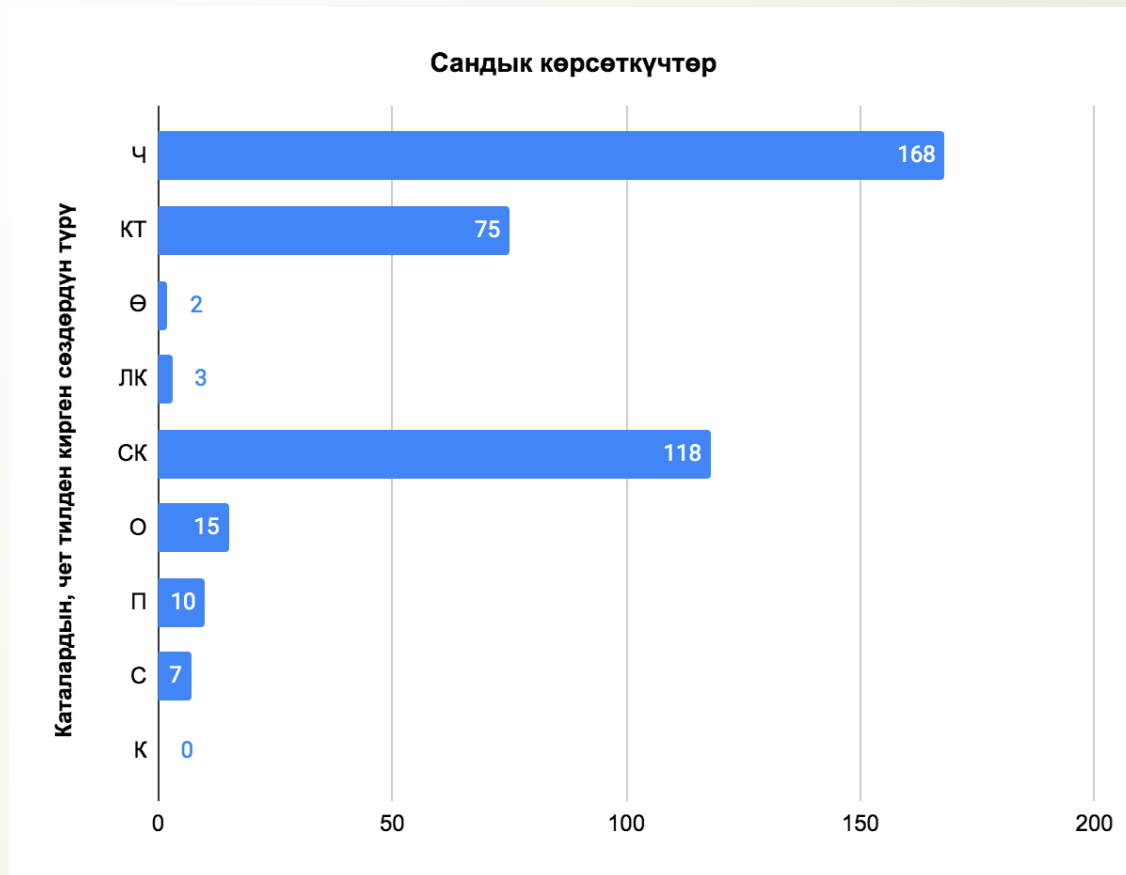
Азыркы кыргыз тилдүү медиаларга жүргүзүлгөн лингвистикалык мониторинг: түрлөрү, себептери

Эгемендикке ээ болуу менен кыргыз тилдүү медиалардын саны көбөйүп, алар кыргыз тилин өнүктүрүүгө **өз салымдарын кошуп келет**. Көптөгөн медиалар **медицина, укук, экономика, технологиялар, саясат, спорт тармактарына арналган атайын рубрикаларды ачып**, кыргыз тилинин **функционалдык чектерин кеңейтүүгө** алгылыктуу салым кошуп жатышат.

Бирок андай саамалыктар кыргыз тилинин колониалдык экосистемасын өзгөртүүгө жетишсиз болуп жатат, себеби орус жана башка тилдердин таасири азыр да сакталып калууда. Азыркы кыргыз тилдүү медиалардын материалдарында которулбай кирген **чет тилдеги сөздөр, лексикалык жана синтаксистик калькалар, аралаш кыргыз-орус тили** колдонулган учурлар көп. Ошондой эле **орфографиялык, орфоэпиялык жана пунктуациялык каталар** кездешет.

Башка тилдердин таасири:

- Лингвистикалык мониторинг көрсөткөндөй, азыркы кыргыз тилдүү медиадалардын айрым тармактарга арналган материалдарында орус, англис, араб ж.б. чет тилдеринен сөздөр көбүрөөк кирип жаткандыгы байкалат.
- Сандык мониторинг көрсөткөндөй, жаңы технологиялар жана спорт жаатында англис тилинен кирген сөздөр көп учураса, арабизмдер диний сфераны чагылдырган материалдарда кездешет. Ал эми орус тилинин таасири англис, араб тилдерине караганда бир топ кеңири тарап, кыргыз тилине лексикалык деңгээлде эле эмес, бардык - фонетикалык, орфоэпиялык, орфографиялык, синтаксистик деңгээлдерде таасири күчтүү.

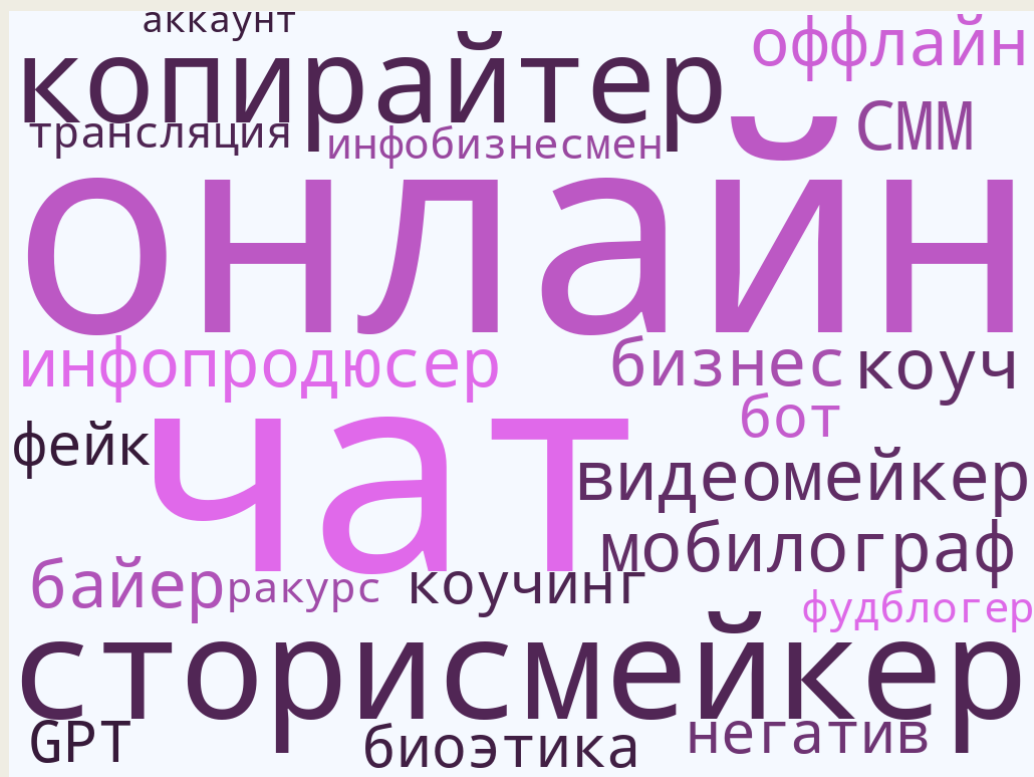

Сандык көрсөткүчтөрдүн мисалы

Чет тилдеги сөздөр (укук, саясат):

кыргызча котормосу болсо да колдонулган чет тилдеги сөздөр	кыргызчасы
<i>арест</i>	<i>камак</i>
<i>пособие</i>	<i>жөлөк пул</i>
<i>метрике</i>	<i>күбөлүк</i>
<i>адвокат</i>	<i>актоочу, жактоочу</i>
<i>непотизм</i>	<i>тууганчылык</i>
<i>нейтралдуу</i>	<i>бейтарап</i>
<i>жер участогу</i>	<i>жер тилкеси</i>
<i>клеймо</i>	<i>жарлык илүү</i>
<i>коррупция</i>	<i>жемкордук</i>
<i>НПОчу</i>	<i>бейөкмөтчү</i>
<i>анализдеп</i>	<i>талдап</i>

Котормосуз түз кирген чет тилдеги сөздөр (жаңы технологиялар)

Котормосуз түз кирген чет тилдеги сөздөр (спорт)

армрестлинг
хет_трик

амплуа джитсу
мат октагон

тандем пас
спарринг джиу

Лексикалык калык

- дени сак өсүмдүк азыктары
- кошумча салмак
- кызыктай суроого, акылдуу жооп
- жыныстык кол тийбестик
- арткы тешик
- жугуштуу ооруларды башкаруу жана алдын алуу

Синтаксистик калка:

- Чуркоо менен кантип баштап калдың эле? **Туура вариант:** Чуркоого кантип кызыгып калдың эле?
- «Физикалык жактан активдүү болуңуз». **Туура вариант:** «Көп кыймылдаңыз»
- Учурлар болду беле, иий тажадым, ойногум келбейт же болгон эмес. **Туура вариант:** «Иий тажадым, ойногум келбейт» деген учурлар болду беле же болгон эмеспи?
- “Укуктук тутумда жана социалдык саясатта дагы эле бар кемчиликтер, алар ичинде жабык стационардык мекемелерди камтуу менен майыптуулугу бар кыздарга жана аялдарга карата жыныстык зомбулук болгон учурларда сот акыйкаттыгына жетүүгө жана аларды коргоонун жеткиликтүү болушуна күчтүү таасир этет”.
- **Туура вариант:** Укуктук жоболордо (же мыйзамдарда) дагы эле кемчиликтер бар. Мисалы, жабык стационардык мекемелерде майыптуулугу бар кыздарга жана аялдарга карата жыныстык зомбулук болгон учурларда сот акыйкаттыгына жетүүгө жана аларды коргоонун жеткиликтүү болушуна *тоскоолдуктар жаралат*.

Кыргыз – орус аралаш тилине мисалдар:

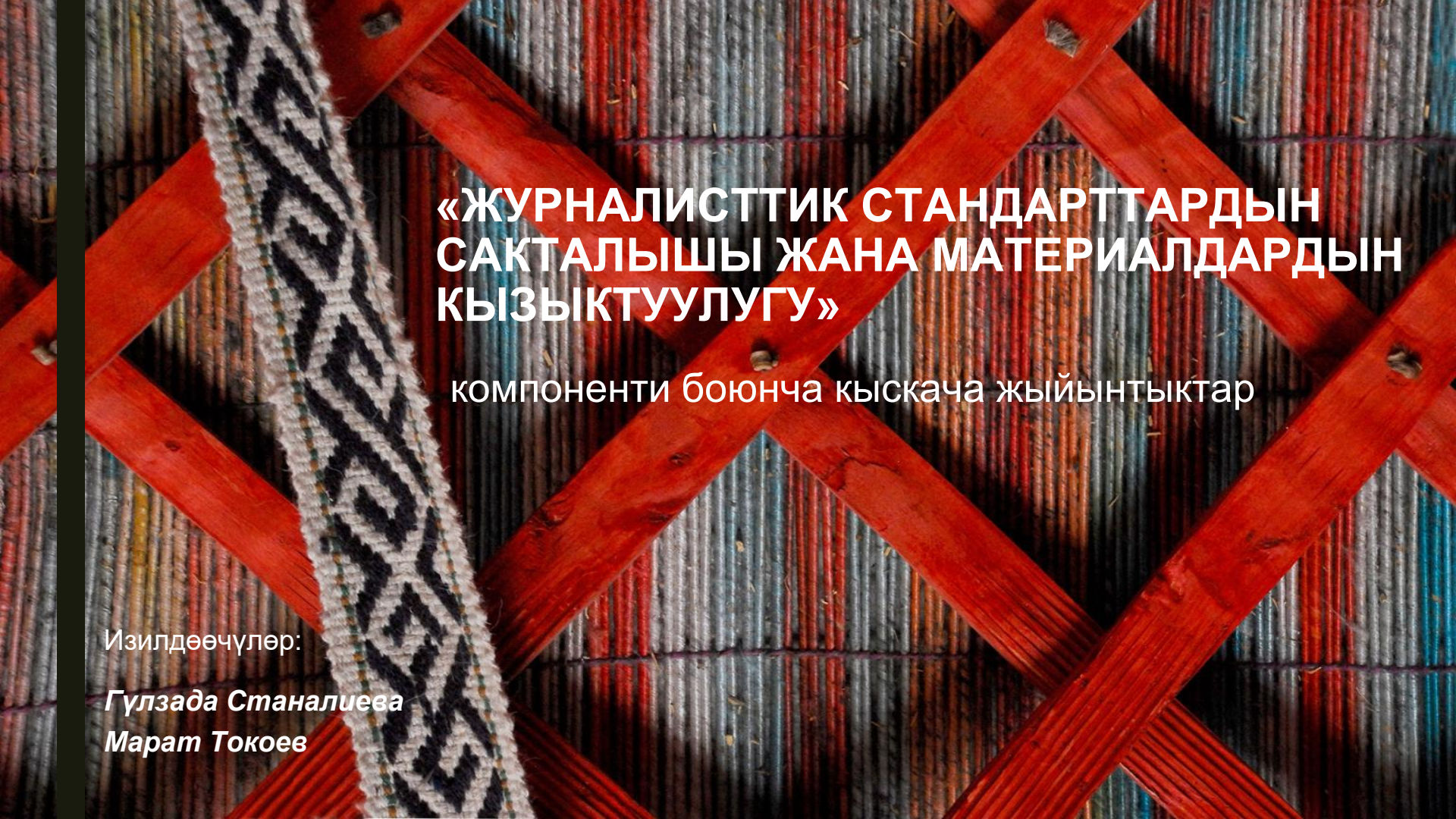
- «Ынтымактын» накта моторуна айланып», «коронный ыкмаларың», «менин фишкам», «дух берип», «фирменный кооз сальтосу», “грубо алганда”, “расход кылышат”, “дерзкий вице-мер”, “раздаражать этип атат”—
- Жо-ок мен сизди **вот как** (Ч,МС) аржагыңызтагы **өлө**(С) катынып жатып алган **женственностыңысты** (Ч), анан **сексуалностуңусту** (Ч) **чувствую** (Ч). **Но вы прям**(Ч,МС) **скрываете** (Ч) да аявай жаап-жашырып атасыз да "эл эмне дейт?" мененчи. **Вот** (Ч) ошону чыгарса, атаңгөрү. Эмне үчүн сөздү дароо эле **чачыңыстан**(С баштадым. Мындай, неме да, **мындай** (МС), чачтын бир калыпта өрмө дагы сизди башкача көрсөтүп, башкача ассоциация (Ч) берет да. Менин да чачым тиземен ылдый узун болгон. Апамдын да чачы узун. Э койчу, апа, ушул чачта бакыт (ГФ) таптыкпы биз? деп туруп кесип салганбыз. **Анан мындай**(МС), мен деле ошол узун өрүлгөн чачым менен ар кандай түрдө **причёскаларды** (Ч) көргөндө мындай(МС), кыздарды көргөндө **кызыгатлем** да(С)

Фокус-топтун жыйынтыктары:

- Электрондук сөздүктөрдүн жетишсиздиги;
- Бир эле сөздүн ар башка сөздүктө ар кандай которулушу;
- Орфоэпиялык сөздүктүн жоктугу;
- Кээ бир эрежелердин өзгөрө бериши;
- Сабатсыздык мектептен башталып, окуучулар каталар менен жазылган окуу куралдарды колдонушу.

Сунуштар

1. Кыргыз тилинин орфоэпиялык сөздүгүн иштеп чыгуу;
2. Котормолордун сапатын жакшыртуу үчүн журналисттер менен тилчилердин кызматташуусу. Пилоттук тармактар боюнча: ден-соолук, медицина, укук боюнча сөздүктөрдү баалап чыгып, электрондук бирдиктүү сөздүк иштеп чыгып, журналисттерге таратуу;
3. Сөздүктөрдү электрондоштуруу;
4. Кыргыз тилинин корпусун түзүү;
5. Кыргыз тилиндеги талаштуу эрежелерди кайра карап, иштеп чыгуу.

«ЖУРНАЛИСТИК СТАНДАРТТАРДЫН САКТАЛЫШЫ ЖАНА МАТЕРИАЛДАРДЫН КЫЗЫКТУУЛУГУ»

компоненти боюнча кыскача жыйынтыктар

Изилдөөчүлөр:

Гүлзада Станалиева

Марат Токоев

Медиалардын материалдарына талдоо жүргүзүү:

САНДЫК ТАЛДОО

- **Кызыктуулугу:**
 - *теманын ачылып берилиши*
 - *актуалдуулугу*
 - *визуалдык элементтердин колдонулушу*
 - *сунуштоонун өзгөчөлүгү*
- **Стандарттардын сакталышы:**
 - *аныктыгы*
 - *толук маалыматтуулугу*
 - *тактыгы*
 - *тең салмактуулуктун сакталышы*
 - *бейтараптуулугу*
 - *этикалык нормалардын сакталышы*

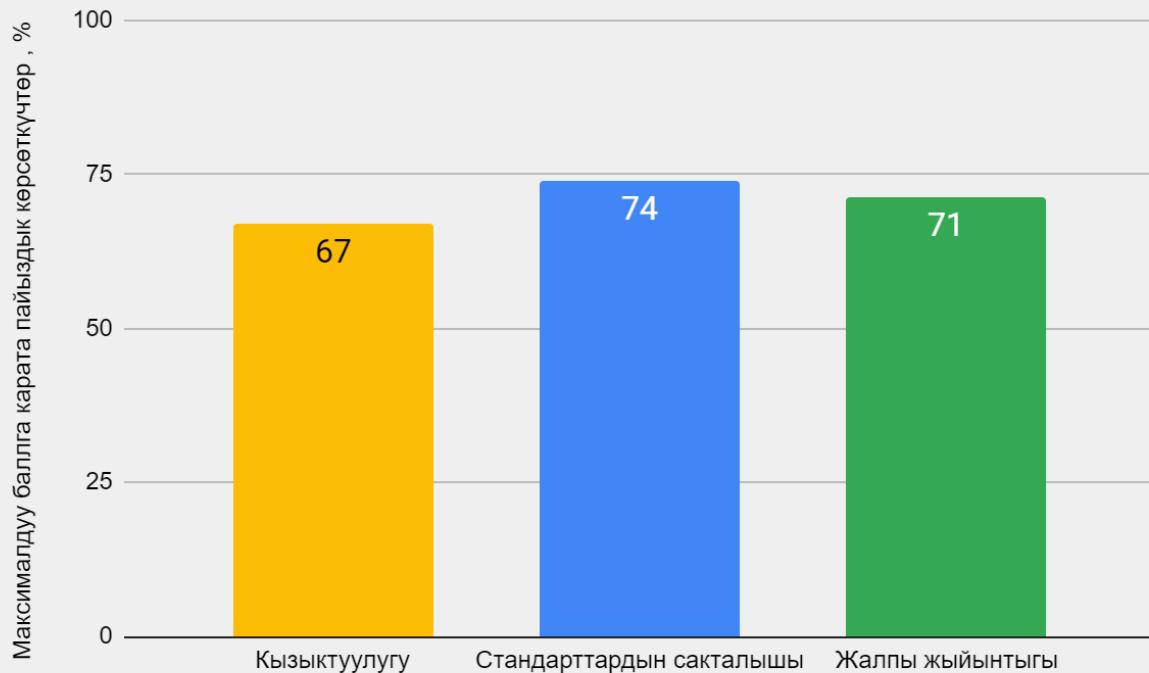
Баалоо

Ар бир критерий боюнча баа берүүдө **10 баллдык** система колдонулду.

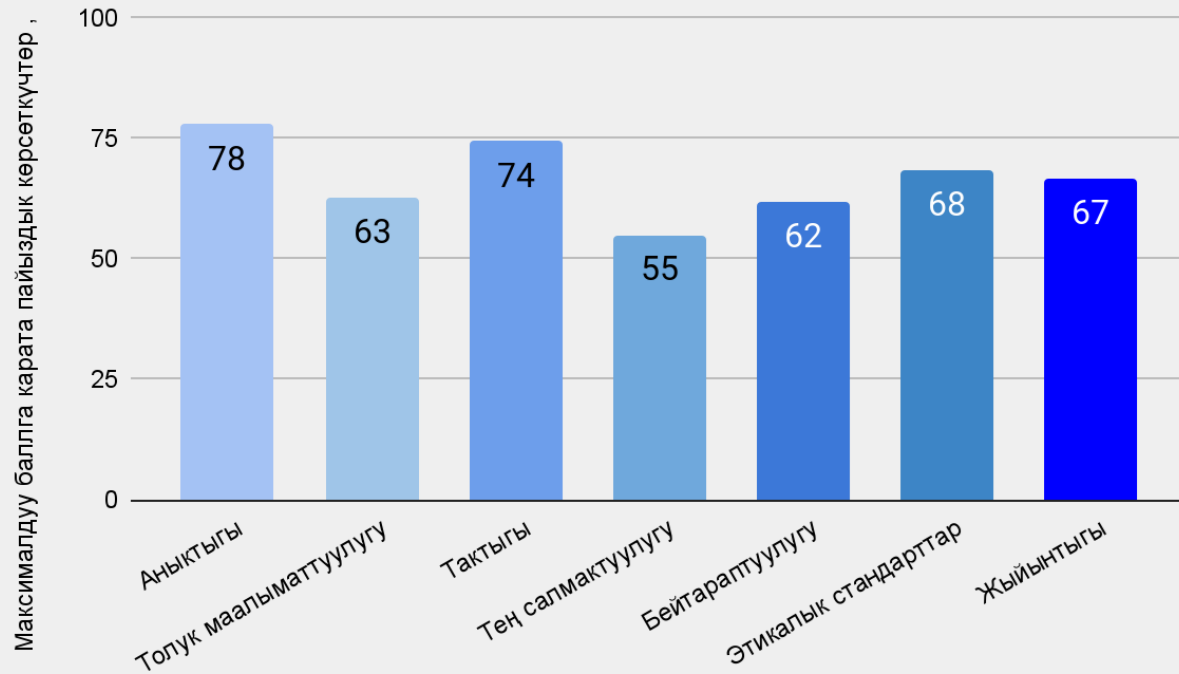
Материалдын кызыктуулугунун жана стандарттарынын сакталышынын критерийлерин салыштырууда биз абсолюттук көрсөткүчтөрдү (баллдардын суммасын) эмес **салыштырмалуу көрсөткүчтөрдү** (пайыз менен) колдондук: б.а. ***ар бир критерий боюнча максималдуу баллдан канча пайыз болгондугун.***

Сандык талдоонун графиктери:

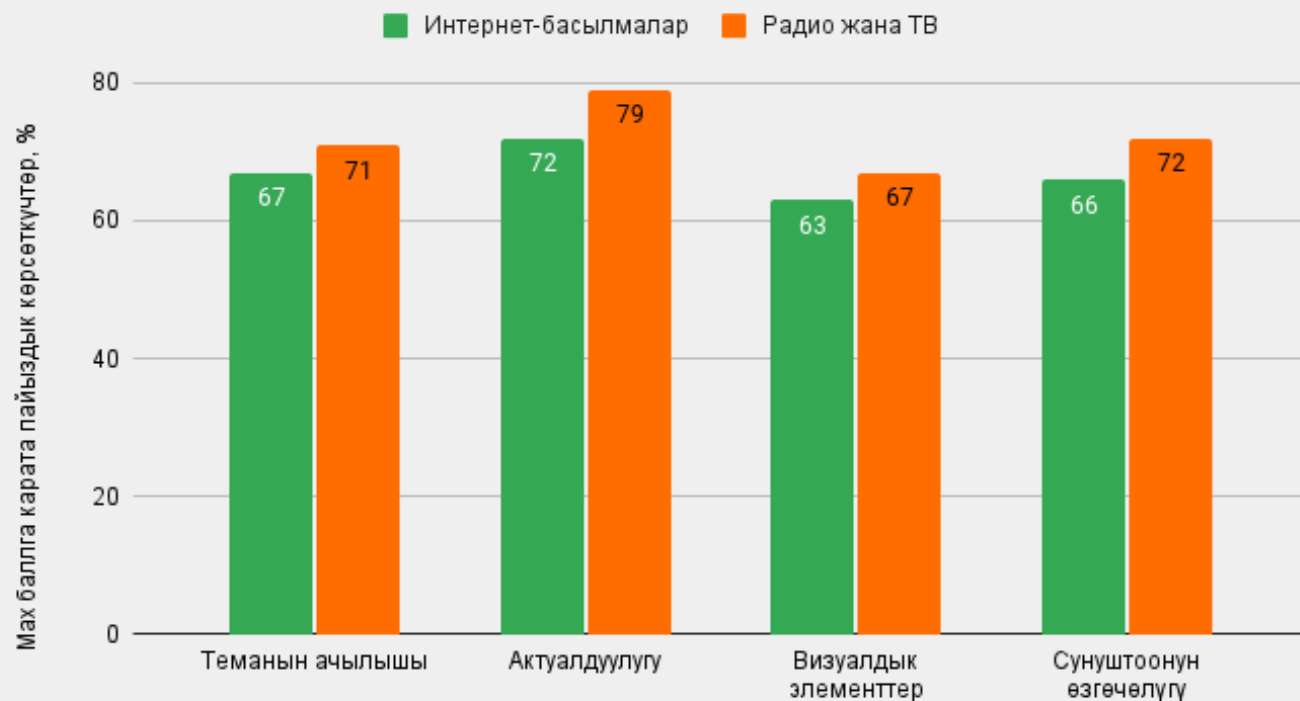
Интернет-басылмалардагы материалдардын сапаты

Интернет жаңылыктарда журналисттик стандарттардын сакталышы

Материалдардын кызыктуулугу

Медиаларга сапаттык талдоо жүргүзүү:

- **Фокустук топ (29.07.23)**

- *Аскер Сакыбаева*
- *Жолдош Турдубаев*
- *Жумагүл Барктабасова*
- *Расул Үсөналиев*
- *Токтосун Шамбетов*
- *Назира Жусупова*
- *Сайрагүл Дуулатова*

- **Эксперттер менен интервью**

- *Жалил Сапаров*
- *Данияр Садиев*
- *Дилбар Алимова*
- *Кайыргүл Урумканова*
- *Жаркын Ибраева*
- *Топчугүл Нармаматова*

КР медиасына тийиштиги бар изилдөөлөр, макалалар

Кыргызстандагы Интерньюс, “Сорос-Кыргызстан” фондусу, БУУӨП, “Журналисттер” КБ, Фактчек.КГ, “Медиа Сабак” КФ ж.б. изилдөөлөрү, макалалары, иликтөөлөрү колдонулду.

Жыйынтыктар:

1. Кыргыз тилдүү медиалардын материалдарында тең салмактуулуктун сакталышында, бейтараптуулугунда жана кызыктуулугунда маселелер бар экендиги байкалды;
1. Журналисттердин кесипкөйлүгүн арттыруу көп учурда медианын жетекчисинин мамилесине көз каранды;
1. Кыргызстанда ар түрдүү тармактагы кыргыз тилдүү эксперттердин таңсыктыгы байкалат, алар сапаттуу материалдарды даярдоого чоң көмөк боло алышат эле;
1. Кыргыз тилдүү медиалар интернет заманы берген мүмкүнчүлүктөрдү жаңыдан гана колдоно башташты;
1. Кыргыз тилдүү ЖМКларда заманбап медиалардын менежменти жаңыдан гана өнүгүп жатат, ушуга байланыштуу алардын атаандашуу жөндөмдүүлүгү төмөн.

Сунуштар:

- Кесипкөй редакторлорду даярдоого көңүл буруу зарыл;
- Тажрыйбалуу кесипкөй адистерди билими менен бөлүшүүгө, атайын аянтчаларды түзүүгө, көбөйтүүгө кызыктыруу, көңүл буруу;
- ЖИни журналисткада колдонуу маселесине көңүл буруу;
- Журналистика боюнча кыргыз тилиндеги онлайн-курстарга көңүл буруу;
- Эксперттик коомчулук менен медиа уюмдардын ортосундагы ар түрдүү формадагы байланышты, кызматташууну өркүндөтүү;
- Заман сунуштаган киреше көрүүнүн жаңы жолдоруна (краудфандинг, электрондук жазылуу, ивенттерди уюштуруу, клубдарды уюштуруу ж.б.) үйрөнүүгө жана колдонууга көңүл буруу;
- Кесипкөй медиа-менежерлердин актуалдуулугун жогорулатуу.